

Műhely

BARLANGRAJZ (Egy rendező balsejtelmei tervezett filmjének várható sorsáról)

(2. rész)

A parkoló autókkal telezsúfolt szűk utcában már ismerősként érkezem a málló vakolatú öreg bérházhoz. Keresztülvágok a szemetes lépcsőházon, felkaptatok a második emeletre, s a túloldali saroklakás udvarra néző nyitott ablakában most is ott látom azt a kíváncsi öregasszonyt, aki tegnap morogva, bizalmatlansággal kérdezett rám, hogy mit keresek itt. Mára sem enyhülhetett meg irányomban, mert leplezetlen rosszallással kíséri szemmel mozgásomat, míg be nem lépek Kissék lakásának nyitott ajtaján.

Odabent a tegnapihoz képest szembeszökően nagy rend és tisztaság fogad. A szülők a konyhában várják a vendéget, fiúk a szobában üldögél a kocsijában. Anyja a konyha mélyén a kredencnél foglalatoskodik, férje barátságosan invitál beljebb.

Behúszom magam mögött az ajtót, négyszemközt szeretnék a fiúval beszélgetni, hogy még a szülei se feszélyezzék. Leülök vele szemben a rekamiéra, kiteszem kettőnk közé a kis magnót, és elindítom a felvételét.

- A tegnapi beszélgetésünk óta nem gondoltad meg magad?

Néz rám megbántottan.

- Azt hiszi, olyan vagyok?

- Tehát változatlanul egyetértesz azzal, hogy filmet készítek rólad, minden szépítgetés nélkül, amihez személyes szereplést is vállalasz?

- Igen, és mikor kezdjük?

- Nagyon hamar. Azt ígérték, hogy még az idén, ősszel.

- Hát az alig két-három hónap!

Úgy lelkesedik, hogy nem árt egy kissé mérsékelni.

- Persze, ha az ígérethez pénzt is mellékelnek. Mi ketten mindenesetre felkészültünk rá. Jól ülsz abban a kocsiban? Ez hosszú beszélgetés lesz. Nem akarsz inkább ott ledőlni?

Fejemmel a másik rekamié felé intek, de ő csak legyint.

- Jó így nekem. Nem kényeztetem el magamat.

- De szólj, ha elfáradsz. Szeretnék mindent megtudni rólad. Azt kérem, hogy őszintén beszélj mindenről, át-költés és takargatás nélkül. Aztán majd eldöntjük, mit használunk fel belőle. Tudom, hogy nehéz sorsod volt, két és fél éves korodtól állami gondozás, intézeti élet. Akkor hányan kerültetek nevelőotthonba?

- A nővérem Hajnalka, akivel akkor ott Bicskén találkoztam, a forgatáskor, aztán Attila öcsém meg én... És azt hiszem, régebben a Laci bátyám is, de akkor én még nem is éltem, mire én megszülettem hetvenben, ő már majdnem húsz éves volt.

- Hol kezdtek az intézeti életet?

- Először a Kmety utcában, az egy csecsemő-akárm, aztán folytattam a Münnichben. Ott sok nevelőt szerettem, de azok már nincsenek ott. Új igazgató van, az egy... szóval, ne is mondjam. A Kertész gyermekügyi előadó volt, sokat foglalkozott velünk, mindig pipázott, az

is máshol van, igazgató valahol... Onnan kerültem ide, a Róbertba nyolcvanhárom februárban, tizedikén vagy tizenegyedikén...

- És soha nem volt módjában hazahozni?

Kényelmetlenül feszeng a kerekesszékekben.

- Hát nem, mert... szóval, hogy mondjam... Azt mondták, hogy jobb nekünk bent, meg mit tudom én... Meg ha úgy vesszük, nem is igen engedtek volna ki, merthogy az öreg... tintázott. De amúgy még mindig...

- Édesanyád is?

- Anyu nem iszik már 18 vagy 19 éve, mert ő idegileg beteg, most jött ki a kórházból, most engedték ki két hétre. Három hete van kórházban, most hamar felépült. De nem ez volt az első kórházba kerülése...

- Mi a baja?

- Azt mondják, agyérelmeszesedés, és ebből lép fel ez az idegbetegség. Akkor olyan, hogy leül egy csendes sarokban, és akkor teljesen magában van, olyankor nem lehet szólni hozzá, mert nem hallja, nem érti, nem válaszol. Nem csinál egész nap semmit, csak ül, vakarózik, meg hasonlók... Szóval, csendes beteg.

- Az intézetben tanultál valamilyen szakmát?

- Tanultam volna szobafestőnek, de hát azt másfél év múlva abba kellett hagynom, mert kaptam egy ilyen átmeneti asztmát, meg ilyen porallergiát. Az orvos nem engedte tovább...

- Mással nem próbálkoztál?

- Ott semmi mást nem lehetett tanulni. Csak festő, vagy kőműves, de hát a kőműves is olyan lényegében.

- Hogyan képzelted a jövődet?

- Azt gondoltam, hogy hazajövök, segíték itthon, meg majd elmegyek, dolgozok, dolgozgatok, és eltartom az idős szüleimet. De hát...

- A barátod mást tervezett. Egy halállistát, nevekkal, dátumokkal, hogy kiket mikor akar megölni.

- Ó, sokan voltak rajta azon a halállistán. Többek közt az öcsém, egy másik barátom, a barátnőm, a saját anyja és én... Meg még egy csomó nevelő is az intézetből, de azokat később kitépték abból a fekete naplóból...

- Téged miért akart megölni?

A fiú tanácstalanul felhúzza a vállát.

- Nem tudom.

- Nem a lány miatt?

- Lehet, hogy a lány miatt, de nekem nem mondta.

- Haragban voltatok?

- Nem, egészen jóban voltunk, sőt mondhatnám, hogy jó haverok voltunk. A Laci egy vidéki gyerek volt, nem ismerte a várost, és ugye velem járt. Szóval, elmentünk ide meg oda, mászkálni, csavarogni.

- De amikor Marit megismerted, megváltozott a helyzet, ugye?

- Igen. Őt itt láttam meg először, az öcsém egyszer felhozta ide, az Attila. Megláttam, megtetszett nekem, és attól kezdve együtt jártunk, szinte mindennap együtt voltunk.

- Gondolom, Lacinak ez nem tetszett.

- Folyton ránk akaszkodott, mindenhova velünk akart jönni. Kijártunk a Hunyadi térre, van ott egy vécés srác, ilyen vécédíjbeszedő, meg vécépapírt ad ki. Ő is rokkant, mozgássérült, egy kicsit biceg, az egyik lába kisebb, mint a másik. Ahhoz szoktunk járni, mert az egy jó haver. Elbeszélgettünk vele, ott iszogattunk nála, sört leginkább.

- Mi történt július 12-én?
- Ott voltunk a Mariéknál, amikor a Laci váratlanul beállított. Azt akarta, hogy menjünk el szórakozni, fizetést kapott, menjünk el valahová, de nem volt kedvünk. Már csak azzal voltunk elfoglalva, hogy milyen jó lesz, holnap együtt megyünk nyaralni. De ő csak erősködött, hogy akkor legalább igyunk valamit, mert ő nagyon ideges, ő még ma valakit meg fog ölni. Ne hülyéskedj, mondtam neki. De ő ezt nem bírja tovább, és elment a Marival akkor italt venni, egy kétdecis rumot, egy hétdecis bort, meg nekem egy üveg sört. Beletettem a táskámba, hogy majd holnap a vonaton megiszom. Ő rögtön megitta a rumot, meg egyhúzásra fölhajtott egy háromdecis teli pohár bort, és akkor a Marit kiküldte, hogy ő velem akar beszélni négyszemközt. Mari kiment, ő meg a reklámszatyrából elővett egy nagy kést, egy fanyelű hegyes kést, és megmutatta, hogy jó lesz-e az anyjának. Nem foglalkozom vele, mondtam, és a kést az asztalra tettem, a magnó mögé, mert akkor már féltem, hogy engem is bántani akar. Épp rá akartam gyűjtani, mikor észrevettem, hogy megmozdul...
 - Te még mindig hason feküdtél?
 - Igen, a heverőn... Mikor megmozdult, felnéztem, mi van? De akkor már hirtelen belémvágta a kést, a hátamba, még rá is ütött egyet...
Megborzongok:
 - Ráütött?! Hogy jobban belemenjen?
 - Hogy még jobban menjen be, ráütött, ropogott a gerincem, és attól lefelé úgy éreztem, mintha a levegőben lógna minden.
 - Nem vesztetted el az eszméletedet?
 - Nem, mert tudtam, hogy mi történt... Amikor kihúzta a hátamból a kést, gyorsan letettem a fejem, úgy csináltam, mintha meghaltam volna, nehogy még egyszer belémvágja... Mikor elment, a Mari beszaladt, először nem akarta elhinni, mi történt. Mondom, nézd, a kutya ott nyalja... volt egy ilyen kis táskójuk, mondom, ott nyalja a vért, szólj már rá, vidd ki innen...
 - Te mozdulni se tudtál?
 - Csak a kezemet tudtam mozgatni, meg a fejemet. Aztán elájultam a hirtelen sok vérvesztéstől, majd észhez tértem, és újra elájultam. A szomszéd átjött elszorítani a sebet, aztán a mentősök túvel szurkáltak, de a mellemtől lefelé nem éreztem. Beraktak a mentőautóba, és csak a műtőasztalon tértem magamhoz. Röntgen után.
 - Mikor tudtad meg, hogy milyen jövő vár rád?
 - Nekem az orvos nem mondott semmit, hanem anyunak. A Balesetiben két hétig feküdtem, aztán átkerültem a rehabilitációs intézetbe Budára. Ott voltam a 8-as pavilonban elég sokáig, szeptemberig...
 - Gondolom, igyekeztek felkészíteni a jövőre.
 - Igen. Fölerősítettek, hogy elbírom magamat látni. Megtanítottak, hogy kell a tolókocsival közlekedni, kiszállni, beszállni, hogy kell visszaülni, ha véletlenül kiesek a kocsiból, meg szóval, magamat hogy kell ellátni... És megtanítottak kopogtatásra kacsába üríteni.
 - Az mit jelent?
 - Azt, hogy napközben mindig tapogatni kell, hogy mennyi van a hólyagomban, mivel nem érzem... Azért, hogy idejében megszabaduljak tőle. Amikor tapintásra úgy érzem, hogy eléggé megtelt, ütögetem a hasamat, a hólyag megnyílik és kiengedi. Éjszaka persze ezt nem tudom megtenni, mert alszom, de óvatosságból nejlonszákot teszek alá, nehogy olyan legyen az ágyam.

- Arról is felvilágosítottak, hogy a gerincvelő-sérülés súlyosan károsíthatja a férfiúi képességet?
- Igen, igen...
 - Nálad ez mit jelent?
 - Hát... ez azt jelenti, hogy... - Közelebb hajolva suttogja. - Mindjárt kell mennem vacséra... - Hangosan folytatja. - Szóval, ez azt jelenti, hogy... szóval, hogy semmi...
 - Mi az a semmi?
 - Hát hogy nem lehet gyerekem, meg mit tudom én...
 - Mert képtelen vagy nemi aktusra?
 - Igen... azaz nem! - Izgatottan moccan. - Képesnek képes, csak... hogy mondjam... nem lehet fölhasználni semmire... Szóval, hogy nem tudok mit kezdeni egy nővel...
 - Miért nem? Hiszen ha képes vagy...
- Szenvedélyesen közbevág:
- De nem érzem! - Lecsendesülve néz rám. - Olyan, mintha nem is az enyém volna, mert nem érzem.
 - Tehát úgy érzed, hogy partner lehetnél, de neked ez nem öröm?
 - Hát igen...
- A kis magnó pittyegve jelez. Gyuri kíváncsian nézi.
- Valami csipogott.
 - Szólt, hogy a végén vagyunk.
- Miközben kiveszem és megfordítva visszateszem a kazettát, az anya kávéhoz be a fiának. Megkérdezi, hozhat-e nekem is, de most se kérek, emiatt kissé csalódottan megy ki a szobából. Gyuri a kávéját kavargatja, hörgölgeti.
- Szoktál álmodni?
 - Mármint amikor alszom?
 - Igen.
 - Néha-néha... - Két korty között. - Olyanokat, hogy a kutya leharapja a kezemet, meg hasonló zagyvaságokat.
 - Lányokról nem álmodsz?
- Félrehúzza a száját, csüggedten legyint, a hangja mókásan panaszos:
- Neeem...
 - Ébren sem?
 - Akkor igen! - Élénkül fel a fiú. - Meg aztán, ha megyek az utcán, és jön egy lány, azt megnézem. Szóval, így megvan bennem még minden azelőttről...
 - Meg is kívánod őket?
 - Igen, igen, csak... csak aztán eszembe jut, hogy így vagyok.
 - Azzal a lánnyal, Marival, találkoztál azóta?
 - Igen, egy darabig bejárt hozzám a kórházba is, a rehabilitációs intézetbe is. Először ugyanolyan rendesen viselkedett, mint azelőtt. Aztán később kezdtem észrevenni rajta, valahogy mintha kezdene megváltozni. Sokat gondolkoztam ezen, aztán azt mondtam neki: jól van, menjél, éld az életedet... Nem akartam, hogy azt nézze, hogy én így vagyok, és azért marad.
 - Sejtetted, hogy úgyse tartott volna sokáig?
 - Hát igen. Ilyen fiatal korban a lányoknál még egyik jön, a másik megy.
 - Hány éves volt?
 - Nekem azt mondta, hogy tizenöt, de hát ki is nézett annyinak.
 - Valójában?

- Még tizenhárom se...
- Szeretted?

Kis hallgatás. Kis sóhaj:

- Szerettük egymást...

- Azóta nem is hallottál róla?

- Most az a szóbeszéd járja, hogy egy negyvenéves cigánygyerekekkel van együtt, és attól meg már hatodik hónapos terhes.

- És még most sincs tizenöt éves... A fiú hirtelen megint suttogva szól:

- Most már ki kell mennem...

- Mondhatod hangosan is. Leállítom a felvételt, kinyitom előtte az ajtót, s mikor a fiú kigurul a konyhába, lassan fel-alá járok, nézelődöm. Bejön az anya, kiviszi Gyuri csészéjét. Az ablaknál lévő asztalon fiatal nő fotója, karonülő kisbabával.

- Ez a nővéred, Hajnalka? - kérdezem a visszagördülő fiútól.

- Igen, ő az.

- Férjhez ment már?

- Férjhez ment, de már el is vált. Most van egy élettársa, azzal él együtt.

- A szüleid mivel foglalkoztak?

- Anyu a Fővárosi Közterületfenntartó Vállalatnál volt...

- Mint micsoda?

- Bent a központban, ilyen takarító. Apu is ott volt, csak ő meg fönt a

Testvérhegyen, a kukásoknál. Kukásautóval járt, mint ilyen köztisztasági... Közben visszaültünk a helyünkre.

- Még nem vagy fáradt?

- Nem, dehog. Bekapcsolom a magnót.

- Mondjam el azt is, hogy a gerincemben valami záródás van?

- Mindent mondj el!

- Amikor először kaptam ilyen kontraszt folyadékot, amit injekcióval adtak be a gerincembe, hogy megnézzék, meddig megy, kiderült, hogy itt fönt valahol van egy záródás, ami nem engedi tovább. Ahogy nem engedi a kontraszt folyadékot, ugyanúgy nem engedi a velőt se, hogy visszamenjen az eredeti helyére. Sokan mondták, hogy egy jó erős hátbavágás, vagy hasonló, lehet, hogy jót tenne, mert ez a valami elmozdulna onnan.

- Ki mondta ezt?

- Egyik haverom. Műtős segéd.

- És az orvosok mit mondanak?

- Semmit. Erre úgy jöttem rá, hogy olvastam a zárójelentést, és a gyerek tud egy kicsit latinul, ő fordította le a latin szavakat.

Elfojtom a mosolyomat.

- Aha...

- És ő mondta, hogy elzáródás van.

- Jó, hogy tájékoztattál, minden részlet fontos lehet.

- Más most hirtelen nem jut eszembe.

- Akkor mondd el, mit csinálsz napközben. Szeretném bemutatni egy napod történetét, hogy kiderüljön: egyedül nem vagy képes ellátni magadat.

Önérzetesen felkapja a fejét

- De hát egyedül látom el magamat!

- Gyuri... - igyekszem rábeszélni -, mindig van itthon valaki.

- Na de attól függetlenül, és nem kényeztetem el magamat. Amit meg tudok megcsinálni, azt megcsinálom. Ez nekem is jó, mert valahogy mindig... erőben kell lennem.

- Mesélj, hogyan telik a napod. Most keltél fel.
- Hát felkelés után készülődöm, tisztálkodás, öltözködés...
- Hogyan oldod meg a fürdést?
- Hát... azt úgy, hogy bevisznek. Itt egy ülős kádunk van, és ölben kell bevinni fürödni is, vécére is. De csak azért, mert kicsi a hely, és nem tudok a kocsival odaállni. Ha oda tudnék állni mellé, akkor be tudnék mászni, meg ki is tudnék mászni. Akkor teljesen el tudnám magamat látni. Akkor semmi segítségre nem szorulnék! - Elhiszem, de ez itt, ebben a lakásban nem megy. És hogyan jutsz el a földszintre innen a második emeletről?

Megszámoltam: 65 lépcső! Vállat von.

- Levisznek.
- Hány ember kell hozzá? Megadja magát, sóhajt:
- Kettő. Mert hát a kocsi is elég nehéz, meg én is vagyok negyven kiló. Kettő a biztonságos, mert akkor egyik fogja elől, a másik hátul, persze egyiküknek háttal kell lemenni a lépcsőn. Fölfele meg ugyanúgy.

Elégedetten bólogatok.

- Ez a kép majd önmagáért beszél. Tehát fölöltöztél, reggeliztél, azután?

- Azután? Rádiózik, magnózik, tévét nézek, ha jó idő van, kiülök a napra... Vagy fogom magam, és nekiállok takarítani.

- Hogyan tudsz itt mozogni?

- Most elég jól, de olyan kicsi a hely, hogyha kihúzom ezt a rekamiét, márpedig ki kell húzni, hiszem az öcsémmel ezen alszunk most ketten, anyuék meg ott a másikon, akkor csak annyi hely marad, hogy épp csak elférek a kocsival. Ha meg van már ágyazva, akkor a lepedőket fel kell hajtani, mert a kocsi oldalán ez a valami beleakad és szétszedi. Mozogni, takarítani napközben tudok, kocsiból. - Mutatja. - így fogom egyik kezemmel a partvist, azzal is segítem magam, így megyek hátra, vagy akárhova. Fölmosni is ugyanígy lehet, vagy annyira előre hajlok, hogy kézzel is tudjak leérni.

- Ez is hatásos jelenet, ez is benn lesz a filmben. Amint takarítasz, ahogy fölmosol. És egyszer csak, talán azért, mert túlságosan előre hajoltál, megtörténik a kis baleset lecsúszol, kiesel a kocsiból. Meg tudnák csinálni?

A fiú szeme felcsillan, szája a füléig szalad, mint akkor régen, gyerekkorában.

- Így előre hajolnék, de nem érném el...

- Aztán még jobban előre hajolnál, még messzebbre kinyúlnál, még egy kicsit, még egy kicsit, és!...

- Zsupsz, kiesnék!

A fiú olyan puhán omlik a földre, mintha nem lennének csontjai. Kissé féloldalt fekszik, egyik lába fennakadt a lábtartó szíjazaton.

- Meg, hogyne!

Egy pillanat alatt kibújt belőle a hajdan volt gyerekszínész, mint ahogy belőlem a rendező. Már dolgozunk, már nyakig vagyunk a jelenetben.

- De nem ütöd meg magad?

- A, nem magasság ez!

- De hogyan csinálnád, hogy véletlenül látsszon?

Már mutatja is:

- Jó lesz így?

- Tökéletes! De most mi lesz? Egyedül vagy, a saját ügyességedből kell visszajutnod a kocsiba, ahogy tanították. Menni fog?

- Remélem...

Előbb a beakadt lábát kell kiszabadítania, utána fekvőtámaszba emelkedik.

- Most jön a neheze. Mert a két térdem az szétesik, szétcsúszik, pedig együtt kéne maradniuk, hogy fel tudjam magam emelni.

- Akkor kösd össze! Kínlódsz, próbálkozol, nem megy. Csüggedten nézel körül, s észreveszed a sarokban azt a nadrágot. Odavonszolod magad, kihúzd belőle a szíjat, és összekötöd vele a térdedet, aztán rohamra indulsz a tolokocsi bevételéért!

A fiú végrehajt minden instrukciót, s a kocsihoz vonszolja magát a két kezével. Emberfeletti erőfeszítéssel felhúzódkodik, de háromszor is eldől, míg végre sikerül a térdén maradnia.

- Jól van, jól csináltad, fűjd ki magad, lazíts egy kicsit. Aztán koncentrálj erősen, és egy lendülettel húzódkodj fel!

Gyuri mindent belead, vergődik, szenved, letérdelek mellé, úgy buzdítom, szinte szuggerálok.

- Ne hagyd magad! Ha nem sikerül egy lendületre, próbáld meg centiről centire!... Úgy, úgy, csak ne hagyd, hogy visszacsússzál, tartsd meg magad, és próbáld megfordulni, beleülni, míg el nem fog az erőd!

Közvetlenül a cél előtt Gyuri kimerülten összecsuplik, erősen zihál.

- Nem megy, nem bírom!... Nem sikerül...

- De sikerül! Melléd állítani a nézőket! Mindenki neked fog drukkolni, mindenki!

Felnyalábolom és visszasegítem a fiút a kocsiba – magamat pedig visszazökkenem a valóságba. Mert ez a hatásos kis jelenet csupán a fantáziámban játszódott le, egyetlen másodperc alatt.

(Folytatása következik)

Gaál Albert